

KRONIKA

CHRONICLE

SLOVENSKÝ ŠTÁT 1939 – 1945, PREDSTAVY A REALITA.
BRATISLAVA 25. – 26. MAREC 2014

V roku 2014 si pripomínáme celý rad významných výročí, ktoré sa viažu na dejiny Slovenska v 20. storočí. Dominuje im globálny medzník – sté výročie vypuknutia prvej svetovej vojny. Z tých ďalších spomeňme aspoň 70. výročie vypuknutia Slovenského národného povstania či 25. výročie Nežnej revolúcie. K udalostiam, ktoré majú miesto v našej historickej pamäti, patrí i vyhlásenie Slovenského štátu dňa 14. marca 1939. Tento medzník a s ním spojená štátnosť sú medzi odborníkmi i verejnosťou ešte stále vnímané kontroverzne. Preto celkom logicky sa 75. výročie jeho vzniku stalo vhodnou príležitosťou na prípravu vedeckej konferencie, ktorá by ponúkla bilanciu doterajšieho výskumu, ale aj otvorila niektoré nové témy.

Konferenciu s názvom *Slovenský štát 1939 – 1945, predstavy a realita* zorganizoval Historický ústav SAV v spolupráci s Veľvyslanectvom SRN v Bratislave, Múzeom SNP v Banskej Bystrici, Vojenským historickým ústavom a Univerzitnou knižnicou v Bratislave. Záštitu nad konferenciou prevzal minister školstva, vedy, výskumu a športu D. Čaplovič, ktorý vo svojom otváracom príhovore zdôraznil význam objektívneho historického výskumu a jednoznačne odsúdil zlyhania režimu z rokov 1939 – 1945.

Rokovanie konferencie bolo rozdelené do štyroch tematických panelov, v ktorých postupne zaznelo 22 referátov pozvaných účastníkov. Prvý panel s názvom *Proklamácia Slovenského štátu v marci 1939 a medzinárodné súvislosti jeho vývoja* otvoril V. Bystrický (HÚ SAV) referátom *Idea samostatnosti na autonómnom Slovensku*. Upozornil v ňom na existenciu viacerých politických alternatív v tomto období a najmä na rýchly presun od idey autonómie k samostatnosti. Úlohe Nemecka v procese vzniku Slovenského štátu sa vo svojom referáte venoval E. Nižňanský (FF UK). Ako východisko využil teóriu moci a pokúsil sa zodpovedať otázku, či je možný polykratický model zasahovania aplikovať na rozbitie ČSR. V tomto paneli vystúpili ešte T. Gábriš (Právnická fakulta UK), L. Harbulová (Inštitút histórie PU v Prešove), M. Schvarc, E. Ivaničková a P. Petruf (všetci HÚ SAV).

Druhý panel venovaný vnútornému vývoju Slovenského štátu bol rozdelený na dve časti. Prvá bola v programe zaradená v úvodný konferenčný deň popoludní. Jednotlivé referáty hovorili o režime štátu (M. Katuninec, FF TU v Trnave), jeho ideologických východiskách (M. Pekár, FF UPJŠ v Košiciach), o profile J. Tisa (I. Kamenec, HÚ SAV), o zmenách v práve (K. Závacká, Ústav štátu a práva SAV), o armáde (F. Cséfalvay, VHÚ) a každodennosti režimu (J. Roguľová, HÚ SAV). Druhú časť panelu zaradili organizátori na začiatok druhého dňa a obsahovo ho naplnili hospodárskymi dejinami. Svoje referáty predniesli L. Hallon, M. Fabricius (obaja HÚ SAV) a v neprítomnosti odznel príspevok P. Mička (FF UMB v Banskej Bystrici).

V paneli číslo tri odzneli referáty K. Hradskej, spoločný príspevok J. Hlavinku a M. Fiamovej (všetci HÚ SAV), P. Kralčáka (VHA) a M. Syrného (Múzeum SNP). Všetky mali spoločného menovateľa v zámere predstaviť rôzne formy perzekúcií obyvateľstva v rokoch 1939 – 1945. Okrem problematiky riešenia židovskej otázky dostali priestor i perzekúcie rómskeho obyvateľstva (na príklade špecifik služby v armáde) a perzekúcie politických odporcov režimu.

V poslednom paneli odzneli referáty, v ktorých sa autori pokúsili o bilanciu reflexie obdobia existencie Slovenského štátu v českej (J. Rychlík, FF KU Praha) a slovenskej (M. Michela – A. Hudek, obaja HÚ SAV) historiografii. Po každom bloku referátov organizátori vytvorili priestor na diskusiu. Po poslednom paneli nasledovalo zhrnutie rokovania a generálna diskusia.

Súčasťou programu konferencie a jeho príjemným spestrením bola projekcia dokumentárneho filmu *2 oder 3 Dinge, die ich von ihm weiß*. Film je osobným svedectvom režiséra Malte Ludina, syna jedného z veľvyslancov nacistického Nemecka v Bratislave, o tom, ako sa on i celá rodina vyrovnávali s postavením svojho otca, ale i jeho skorou stratou v dôsledku poprav.

Rokovanie konferencie sa vyznačovalo vysokou odbornou úrovňou. Organizátorom sa podarilo prilákať takmer všetky najvýraznejšie osobnosti, ktoré sa venujú výskumu dejín Slovenska v rokoch 1939 – 1945. Priestor dostali i zástupcovia strednej či mladšej generácie. Podujatie sa počas oboch dní tešilo aj záujmu verejnosti, čo nebýva pravidlom.

Diskusia poukázala na skutočnosť, že Slovenský štát je kontroverzný a zaujímavý rovnako pre profesionálnych historikov, ako aj pre nadšencov histórie. Konferencia tak splnila i svoj širší spoločenský

český účel, hoci miestami to bolo na úkor odbornej diskusie. Tá určite dostane priestor po publikovaní štúdií, ktoré vyjdú z prednesených referátov.

Martin Pekár

ČESKÉ, SLOVENSKÉ A ČESKOSLOVENSKÉ DĚJINY 20. STOLETÍ IX. HRADEC KRÁLOVÉ 2. – 3. APRÍL 2014

Konferencia *České, slovenské a československé dějiny 20. století* pod organizátorskou hlavičkou Filozofickej fakulty Univerzity v Hradci Králové patrí medzi tradičné podujatia, o čom svedčí už jeho 9. ročník. Rozsiahla tematická platforma dáva priestor prezentovať poznatky zo známych i menej známych oblastí tejto problematiky. Tradičným cieľom bolo v tomto prípade osloviť hlavne doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov, aby prezentovali poznatky a výsledky svojej výskumnej práce. Vďaka obľúbenosti podujatia bojovali organizátori aj tento rok s extrémne vysokým počtom záujemcov, v dôsledku čoho prebehla selekcia už na úrovni spracovania prihlášok. Výsledkom bolo tematicky širokospektrálne podujatie s dvojdným priebehom. Príspevky boli rozdelené do šiestich tematických blokov, ktoré zároveň predstavovali paralelne prebiehajúce sekcie. Išlo o bloky: *Politické dějiny*; *Hospodářské dějiny*; *Sociální dějiny*; *Kulturní dějiny*; *Historiografie a teorie historické vědy* a jeden tematicky nevyhranený blok. Program avizoval vyše 60 aktívnych účastníkov. Súčasťou programu bolo aj kritické zhodnotenie a komentáre oponentov k jednotlivým príspevkom.

Po registrácii účastníkov a oficiálnom otvorení konferencie dňa 2. 4. 2014 o 9:00 prebiehala predpoludňajšia časť programu v troch paralelných sekciách. Blok *Politické dějiny A* otvorila Mgr. Ivana Bartečková z Filozoficko-prirodovedeckej fakulty Sliezskej univerzity v Opave s príspevkom *Převzetí důstojníků německé národnosti československým četnictvem na příkladu Zemského četnického velitelství pro Slezsko*. Nasledovali príspevky Mgr. Pavla Lukáča z Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku (*Agitačná činnost slovenských iredentistů v zahraničí v mezivojnovom období*) a Mgr. Jany Sivičkovéj z Ústavu politických vied Slovenskej akadémie vied v Bratislave (*Komparácia tvorby I. – IV. ročníka DAV-u*). Blok pokračoval príspevkom Jakuba Sofku z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové pod názvom *Vztah polských úřadů a obyvatelstva k československým občanům žijících ve 30. letech v Polsku s důrazem na oblast Katovic*. Uzatváral ho Mgr. Michal Valeček z Filozoficko-prirodovedeckej fakulty Sliezskej univerzity v Opave s príspevkom *Němci na Tešínsku v první fázi česko-polského konfliktu (do 23. ledna 1919)*. Kritický komentár k príspevkom prezentovaným v rámci bloku *Politické dějiny A* predniesol Mgr. Miroslav Michela, PhD., z Historického ústavu SAV v Bratislave, ktorý zároveň aj otvoril diskusiu. Nasledovala polhodinová prestávka na občerstvenie.

Paralelný blok *Sociální dějiny* obsahoval celkom päť príspevkov s kritickým komentárom doc. PhDr. et JUDr. Jakuba Rákosníka, PhD., z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe. Blok otvoril Mgr. Zbyněk Sturz z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové s príspevkom *První světová válka na Znojemsku pohledem návštěvníka restauračních zařízení*. Autor príspevku analyzoval stav a vzostupnú tendenciu úrovne zásobovania armády na príklade postupného znižovania ponuky jedál, nápojov a tabakových výrobkov znojemských reštaurácií a výčapov v rokoch 1914 – 1918. Nasledoval príspevok Jindřicha Zajíce z Filozofickej fakulty Univerzity Jana Evangelistu Purkyně v Ústí nad Labem s názvom *Charakter a příklady spolupráce českých spolků na Teplicku 1918 – 1938*. Príspevok mapoval všeobecný spolkový život v regióne s osobitným zreteľom na spoluprácu a vzťahy nacionálne vymedzených spolkov. Sociálnej politike v období po druhej svetovej vojne sa venovala Mgr. Katarína Kožáková z Historického ústavu SAV v Bratislave v príspevku *Riadenie, ochrana a bezpečnosť pracujúcich v budovateľskom období Československej republiky v rokoch 1945 – 1948*. Urbánne zmeny v normalizačnom období predstavila na príklade mesta Považská Bystrica Mgr. Lenka Abbafyová z Historického ústavu SAV v Bratislave v príspevku *Přestavba industriálního města na obrazovkách a za dveřmi – Obyvatelstvo a radikálne asanácie v centre industriálního města v televizním seriálu Muž na radnici a v případě města Považská Bystrica (60. – 70. roky)*. Blok *Sociální dějiny* uzatváral Pavel Žalský z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec

Králové s príspevkom *Normalizační rituály v životech vysokoškoláků na příkladu Pedagogické fakulty v Hradci Králové*.

Tretí paralelný predpoludňajší blok *Hospodářské dějiny* otvorila Mgr. Veronika Bursová z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Exportní zaměření československého sklárského průmyslu a jeho vliv na hospodářský vývoj tohto období mezi léty 1918 – 1938 (s důrazem na oblast Jablonecka)*. Nasledoval príspevok Mgr. Michala Horáčka z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe pod názvom *Praxe technického a technologického pokroku v českém pivovarnictví na počátku 20. století*. Profil osobnosti na pozadí hospodárskeho kontextu priniesla Mgr. Kristýna Kaucáková z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe v príspevku *Činnost Maximiliána Egona Fürstenberga ve Svazech velkostatkářů na pozadí pozemkové reformy*. Medzinárodným hospodárskym vzťahom bol venovaný príspevok *Hospodářské vztahy Československa a Osmanské říše / Turecka v letech 1918 – 1938* Mgr. Petra Nováka z Fakulty sociálních věd Karlovej univerzity v Prahe. Hospodársky blok uzatvárala Mgr. Šárka Mašková Janotová z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom „*Člověk musí mlít, když voda teče*“. Vývoj mlynárského remesla v 1. polovine 20. storočia a kritický komentár s diskusiou pod vedením Mgr. Jiřího Janáča, PhD., z Ústavu svetových dejín Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe.

V popoludňajšej časti konferencie odzneli príspevky v rámci blokov *Politické dějiny B a C*, *Kulturní dějiny A a B*, *Historiografie a teorie historické vědy A* a jedného tematicky nevyhraneného bloku.

Blok *Politické dějiny B* otvoril Mgr. Lukáš Kopecký z Filozofickej fakulty Univerzity Jana Evangelistu Purkyně z Ústí nad Labem s príspevkom *Wolfgang Zierhut (1886 – 1946) – od nezávislosti přes aktivismus až k SdP*. Nasledoval príspevok *Jezuité v uniformách*, ktorý prezentoval Mgr. Martin Flosman, pôsobiaci taktiež na Filozofickej fakulte Univerzity Jana Evangelistu Purkyně v Ústí nad Labem. Osobnostiam v politickom kontexte sa venovali Mgr. Michal Procházka z Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v príspevku *Politická zodpovědnost Vojtěcha Tuku za holocaust na Slovensku* a Mgr. Lucie Velková z Filozofickej fakulty Univerzity Jana Evangelistu Purkyně v Ústí nad Labem v príspevku *Žena-odbojářka Anna Pollertová*. Lucie Velková zároveň uzatvárala daný blok. Kritický komentár predniesol pplk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD., z Vojenského historického ústavu v Bratislave. V súlade s časovým harmonogramom konferencie nasledovala krátka prestávka na občerstvenie.

V rámci bloku *Kulturní dějiny A* boli prezentované štyri príspevky. Otvorila ho Mgr. Tereza Ježková z Fakulty sociálních věd Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Výtvarník redaktor: historie výtvarné avantgardy v českém uměleckém tisku*. Príspevok mapoval prienik avantgardy, jeho mieru a charakter do vybraných umeleckých časopisov v časovom horizonte od počiatku 20. storočia. Druhou prednášajúcou bola Mgr. Soňa Polónyová z Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorá predniesla príspevok s názvom *K působení Čechov v obojživelném divadle města Banská Bystrica v mezivojnovom období*. Kinematografiu sa venoval Mgr. David Zima z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové. Príspevok *Interpretace první světové války v československé meziválečné kinematografii* mapoval hlavne premeny tejto interpretácie. Autor príspevku zdôrazňoval najmä motívy ako légie alebo nacionalizmus. Pozoruhodným faktorom, na ktorý upozornil, bol absolútne okrajový záujem o vyobrazenie Slovenska na pozadí svetového konfliktu a primárna pozornosť venovaná českým krajinám. Kultúrny blok uzatváral Mgr. Jan Musil z Prírodovedeckej fakulty Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Eugenický entuziasmus*. Jadrom príspevku bola miera vplyvu myšlienok tejto filozoficko-biologickej teórie do prírodovedeckých štruktúr 1. ČSR. Kultúrny blok bol následne uzavretý kritickým komentárom a diskusiou pod vedením PhDr. Zdeňka Doskočila, PhD., z Ústavu pre súčasné dejiny AVČR.

Blok venovaný historiografii a teórii historickej vedy obsahoval štyri príspevky a kritické zhodnotenie pod vedením Mgr. Adama Hudeka, PhD., z Historického ústavu SAV v Bratislave. Otváral ho príspevok *Děje velké války v českých archivech* Mgr. Adama Cabiša z Filozofickej fakulty Masarykovskej univerzity v Brne. Historickú osobnosť a jej vedecký prínos zdokumentoval Mgr. Michal Faist z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové v príspevku *Slovenský historik Jozef Špirko, život a dílo*. Metodologický blok uzatvárala Mgr. Zuzana Tokárová z Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach s príspevkom *Autoritativny či autoritársky? K terminológii klasifikácie politických systémov*.

Po prestávke na občerstvenie nasledovali tri záverečné bloky prvého konferenčného dňa. Blok *Politické dejiny C* otvoril Mgr. Michal Strobach z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové s príspevkom *Přestupní stanice IRO Camp*. Nasledoval príspevok Mgr. Jozefa Špilku z Historického ústavu SAV v Bratislave s názvom *Vývoj členskej základne Komunistickej strany Slovenska v rokoch 1948 – 1953*. Totalitné Československo po roku 1948 mapovali aj príspevky Mgr. Pavla Boštíka (*Vývoj prosperujícího JZD Dolní Újezd u Litomyšle mezi lety 1950 až 1958*) a PhDr. Tomáša Hradeckého s názvom *Mechanismus přípravy voleb do národních výborů v 50. letech na příkladu Ústeckého kraje (srovnání let 1954 – 1957)*. Obaja prednášajúci pôsobia na Filozofickej fakulte Univerzity Hradec Králové. Blok uzatváral príspevok Mgr. Libora Bíleka z Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne s názvom *Regionální rezidenti – metoda vnitřního zpravodajství ministerstva vnitra v roce 1948*. Príspevky následne posúdil a okomentoval doc. PaedDr. Martin Pekár, PhD., z Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Blok *Kulturní dějiny B* otvorila Mgr. Zdeňka Žáčková z Filozofickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Príspevok *Moderní žena v humoristických časopisech První republiky* postavil do kontrastu vnímanie procesu ženskej emancipácie v medzivojnovom období s dovtedajším stereotypným vnímaním úlohy ženy. Nakoľko išlo o analýzu humoristických časopisov, skúmanému materiálu ako aj celému príspevku nechýbala dávka irónie. Nasledoval príspevok Mgr. Kateřiny Šímovej z Fakulty sociálních věd Karlovej univerzity v Prahe s názvom „*Strakatý šat mi dejte jen, a volnost promluvit jak chci...*“ *Vývoj utopického obrazu sovětského Ruska u české meziválečné kulturní levice na příkladu recepcie osudu a poetiky Vsevoloda Mejercholda*. Pri osobnostiach zotrval aj príspevok Mgr. Pavly Plachej z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové s názvom *Nina Jiršíková – umění jako strategie přežití všedního dne v koncentračním táboře*. Jadrom príspevku bolo priblíženie výtvarných prejavov bývalej tanečnice *Osvobozeného divadla V+W*, choreografky a výtvarníčky, zachytávajúcej život v koncentračnom tábore v Ravensbrücku. Transformáciou historickej pamäte a metódou oral history sa zaoberal príspevok Mgr. Blanky Jedličkovej z Filozofickej fakulty Univerzity Pardubice s názvom *Mnichov a 15. březen 1939 ve vzpomínkách pamětníků*. Blok uzatvorila PhDr. Anna Batistová z Fakulty sociálních věd Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Kulturní život československých exulantů v Londýně na příkladu kulturní publicistiky*. Komentáre k príspevkom ako aj diskusiu viedol Mgr. Dalibor Státník, PhD., riaditeľ Štátneho oblastného archívu v Prahe.

V rámci nevyhraného bloku boli prezentované príspevky s pomerne širokým tematickým zameraním, a to od etnicity cez kolektívizáciu, medzinárodné vzťahy po vzťah štátu a žurnalistiky v období normalizácie. Prvý príspevok prezentoval Mgr. Martin Zubík z Filozofickej fakulty Univerzity Jana Evangelistu Purkyně v Ústí nad Labem s názvom *Čínska menšina na Děčínsku v roce 1946*. Príspevky týkajúce sa kolektívizácie na regionálnej úrovni prezentovali Mgr. Jan Fryčka z Filozofickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (*Kolektivizace na Bílovecku 1949 – 1960*) a Mgr. Hana Novotná z Filozofickej fakulty Univerzity Jana Evangelistu Purkyně v Ústí nad Labem (*Kolektivizace na Trutnovsku*). Oblasť medzinárodných vzťahov v období po druhej svetovej vojne sa dotkol príspevok *Československo a Egypt v letech 1945 – 1948* Mgr. Veroniky Vavrečkové z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové. Blok uzatvárala Mgr. Markéta Škodová z Fakulty sociálních věd Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Vztah žurnalistiky a státu v perspektivě dobové odborné produkce. Otázky žurnalistiky 1969 – 1972*. Zhodnotenie a kritické komentáre k príspevkom predniesol PhDr. Ondřej Vojtěchovský, PhD., z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe. Prvý konferenčný deň uzatvárala spoločná večera účastníkov, ktorá sa niesla v neformálnom duchu.

Druhý konferenčný deň 3. 4. 2014 sa začínal o 9:00 hodine, pričom avizované príspevky boli opäť rozdelené do niekoľkých paralelne prebiehajúcich blokov. Išlo o *Politické dějiny D* a *E*, *Kulturní dějiny C*, *D* a *E* a *Historiografie a teorie historické vědy A*.

Blok *Politické dějiny D* otvoril Mgr. Martin Šromovský zo Spoločenskovedného ústavu SAV v Košiciach s príspevkom *Postoj vládnucej moci k sionistickým organizáciám v Československu v zakladateľskom období komunizmu*. Nasledoval príspevok Mgr. Tomáša Hemzu z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe *Čestmír Císař. Politická biografie (1947 – 1957)*. Mgr. Martin Furmaník zo Spoločenskovedného ústavu SAV v Košiciach predniesol príspevok *Samoupálení vojáka Michala Lefčíka 11. apríla 1969 v Košiciach v kontexte doby*. Blok venovaný politickým dejinám uzatváral Mgr. Matěj Bílý z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom

ČSSR a krach détente. Nástin československé politiky v rámci Varšavskej zmluvy v druhej polovine 70. let. Kritický komentár k jednotlivým príspevkom prezentoval Mgr. Richard Pavlovič, PhD., riaditeľ Štátneho archívu v Prešove, pobočky vo Svidníku.

V predpoludňajšej časti programu odznali príspevky v dvoch paralelných blokoch venovaných kultúrnym dejinám. V rámci bloku *Kultúrné dejiny C* vystúpila Mgr. Lucie Dušková z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Symboliky tmy a svetla na stránkach týdeníku Dnešek (1946 – 1948)*, Mgr. Michaela Kollerová z Filozofickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci s príspevkom „*Pomozte rychle severomoravskému školství – nelehký proces obnovy českého středního školství v pohraničí severní Moravy po 2. světové válce*“ a Mgr. Daniel Aplt z Fakulty sociálních věd Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Role periodického tisku v systému ideologické propagandy pro děti a mládež v Československu 1948 – 1952 na příkladu měsíčníku Štěpnice*. Blok uzatvárala Mgr. Michaela Kůželová taktiež z Fakulty sociálních věd Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Plán ve vědě splníme! Idea plánování vědy v socialistickém Československu v 60. letech*. Kritický komentár a diskusia prebehla pod vedením PhDr. Jana Mervarta, PhD., z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové. V rámci paralelného kultúrneho bloku E boli prezentované štyri príspevky s kritickým komentárom doc. PaedDr. Martina Pekára, PhD., z Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Blok otvorila Mgr. Krasimira Marholeva, PhD., z Fakulty sociálních věd Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Chicagští katolíci Česi a Národopisná výstava v Praze roku 1895*. V rovnakej inštitúcii pôsobiaci Mgr. Jiří Havelka prezentoval príspevok *Svaz československých žen a dívek v Čechách a Svaz katolických žen a dívek Republiky československé o politické aktivitě žen (20. a 30. léta minulého století)*. Nasledoval príspevok Mgr. Mikuláša Jančuru, PhD., z Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach *Autokluby v Bratislave a Košiciach v medzivojnovom období: formálne pôsobenie a vzájomné vzťahy*, mapujúci problematiku organizovaného motorizmu na Slovensku. Blok uzatvoril Mgr. Vojtěch Čurda z Pedagogickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Život a dílo Alfréda Fuchse*. Po kritickom zhodnotení a okomentovaní príspevkov nasledovala prestávka na občerstvenie, po ktorej bola otvorená záverečná časť konferencie.

Blok *Politické dejiny E* otvoril Mgr. Jakub Pernes z Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne s príspevkom *Společnost pro Moravu a Slezsko. Návrh na trojfederaci 1968*. Normalizačnému obdobiu na regionálnej úrovni sa venoval Mgr. Martin Brychta z Filozofickej fakulty Ostravskej univerzity v Ostrave v príspevku *Pražské jaro, vstup vojsk Varšavské smlouvy a počátek normalizace v Ostravě*. Blok uzatváral príspevok venovaný opäť regionálnym dejinám. Mgr. Stanislav Peš z Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe prezentoval referát *Formování opozičních sil na obecní úrovni a vznik Občanského fóra v Kopřivnici*. Kritický komentár k oznámeným príspevkom predniesol PhDr. Jaroslav Pažout, PhD., z Fakulty prírodovedno-humanitnej a pedagogickej Technickej univerzity v Liberci.

Blok *Kultúrné dejiny D* otvoril Martin Sosna zo Súkromnej obchodnej akadémie v Opave s príspevkom *Orelské hnutí ve Slezsku a na severovýchodní Moravě do roku 1938*. Dejínám médií sa venovala Mgr. Lenka Trubačová z Fakulty humanitných štúdií Karlovej univerzity v Prahe s príspevkom *Vývoj československého (českého) rozhlasu jako kulturní inovace*. Posledným príspevkom tohto bloku bol referát Mgr. Markéty Brožovej z Filozofickej fakulty Univerzity Jana Evangelistu Purkyně *Proces s českým undergroundem v Ústí nad Labem a období tzv. normalizace. Skupina Švestka a spol.* Kritický komentár predniesol PhDr. Zdeněk Doskočil, PhD., z Ústavu pre súčasné dejiny AV ČR.

Celkovo druhý metodologicky ladený blok Historiografia a teória historickej vedy otvorila Mgr. Zuzana Kobrová z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové s príspevkom *Čarodějnické procesy v československé historiografii*. Analýzu archívneho materiálu k téme kolektivizácie poskytol príspevok PhDr. Jaromíra Karpíška taktiež z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové s názvom *Kolektivizace zemědělství na Jihlavsku ve světle pramenů ke vzniku a fungování JZD v letech 1949 – 1959*. Vplyv antropológie na historickú vedu a jej tvorbu analyzovala Mgr. Lucie Kovandová z Fakulty humanitných štúdií Karlovej univerzity v Prahe v príspevku *Proměna historiografie ve znamení historické antropologie*. Metodologický blok uzavrela analýza transformácie vnímania miest pamäti Mgr. Petry Švardovej z Historického ústavu SAV v Bratislave v príspevku *Památník Sovietskej armády v Československu. (Ne)súvislosti po rokoch 1945 a 1968*. Kritický komentár

a zhodnotenie príspevkov následne predniesla PhDr. Veronika Středová, PhD., z Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové.

V prípade konferencie *České, slovenské a československé dějiny 20. století* ide už o tradičné podujatie, ktoré vďaka činnosti organizačného tímu, širokej tematickej základne príspevkov a každoročné bohatej aktivnej účasti dlhodobo vykazuje vysokú odbornú a technickú úroveň. Ročník 2014, ktorý bol 9. v poradí, sa po žiadnej stránke neodklonil od nastoleného trendu. Podobne ako v minulých rokoch, aj z tohtoročného stretnutia bude publikovaná kolektívna monografia obsahujúca vybrané príspevky. Vzhľadom na vysokú úroveň podujatia možno teda s napätím očakávať okružly 10. ročník v roku 2015.

Mikuláš Jančura

ARS MONTANA. UMĚLECKÝ A KULTURNÍ TRANSFER V OTEVŘENÉM PROSTORU ČESKO-SASKÉHO KRUŠNOHOŘÍ NA PRAHU RANÉHO NOVOVĚKU (1459–1620). ÚSTÍ NAD LABEM 10. – 11. APRÍL 2014

V dňoch 10. – 11. apríla 2014 sa v Ústí nad Labem konala konferencia o umení banských miest pod názvom *Ars Montana*, ktorá bola zameraná, ako vyplývalo aj z názvu podujatia, na umelecký a kultúrny transfer v otvorenom priestore česko-saského Krušnohoria na prahu raného novoveku (1420 – 1620).

Konferencia presahovala národný rámec, nebola zameraná len na české banské mestá, ale aj na „susediacu“ nemeckú časť krušnohorskej banskej oblasti. Okrem toho na nej zazneli i príspevky súvisiace s históriou, umením, ale aj ochranou pamiatok v stredoslovenských banských mestách.

V priebehu dvoch dní na konferencii odzneli zaujímavé príspevky z príbuzných vedných odborov – histórie, dejín umenia, dejín architektúry, cirkevných dejín a ostatných odborov.

Konferenciu otvoril príspevok Jana Royta z Katedry histórie UJEP v Ústí nad Labem s názvom *Ikonografie uměleckých děl v prostředí horních měst*. Príspevok pojednával o mestách na českej strane Krušných hôr s nepretržitou ťažbou až do 18. storočia. Na prelome 14. – 15. storočia bolo zaujímavým fenoménom zasvätenie šachty niektorému z baníckych patrónov, ale aj iným svätcom (napr. sv. Dorote, sv. Mikulášovi, okrem toho aj „domácom“ svätcom – v Čechách sv. Václavovi, v Uhorsku sv. Ladislavovi či sv. Štefanovi). Popri tom sa vo všetkých baníckych kostoloch v Čechách, čo je prirodzené, nachádzali devočné obrazy. Typické pre ne bolo aj znásobenie počtu svätcov – čo bolo symbolom zvýšenia ochrany baníkov. Zo Slovenska uviedol prednášateľ ako príklady kostoly v Banskej Štiavnici alebo Ponikách. Umelecká výmena vo všetkých oblastiach (motívy, forma a spôsob vyhotovenia) prebiehala aj prostredníctvom významných rodov (Thurzovci, Fuggerovci). Posledná časť príspevku bola venovaná umeniu v dobe Jagelovcov. Z tohto obdobia, čo svedčilo o náboženskej tolerancii vládnucej v tých časoch, pochádzajú oltáre v Kutnej Hore a Jáchymove.

Názov príspevku Michaely Hrubej z rovnakého pracoviska bol *Historické předpoklady umělecké výměny v českosaském Krušnohoří na prahu raného novověku*. Jeho základom bola meniaci sa česko-saská hranica, z čoho vyplývali aj možnosti a prepojenie kultúrnej výmeny na oboch stranách Krušných hôr.

Následujúca prednáška bola venovaná výskumu opačnej strany Krušných hôr, príspevok predniesol Helmut Albrecht, spoluautorkou bola Friedrike Hensel z Drážďanskej univerzity. Jeho názov znel *Das Welterbe – Projekt Montane Kulturlandschaft Erzgebirge / Krušnohoří*. Príspevok hovoril o spoločnom česko-nemeckom projekte, ktorý začal v roku 2006, fázy projektu sa venovali jednotlivým mestským aj vidieckym sídlam tejto oblasti, ktoré boli spojené s banskou ťažbou. Ďalej urobil analýzu tak pomerov v banskej ťažbe a technike, ako aj sociálneho, kultúrneho a hospodárskeho života v oblasti.

V ďalšom bloku prednášok ako prvá odznela prednáška Richarda Biegla z Ústavu dejín umenia FF UK v Prahe, ktorá bola venovaná architektúre obdobia medzi gotikou a renesanciou v severných Čechách. V prednáške spomenul viaceré sakrálné i sekulárne stavby, napr. v Lounech a Moste, umelecké presahy z Čiech do Sasku a širšiu kultúrnu výmenu – vzájomnú inšpiráciu umelcov i remeselníckych majstrov na oboch stranách česko-nemeckej hranice.

Z rovnakého vedeckého pracoviska bola aj Michaela Ottová, autorka príspevku *Hans Maler Bildhauer*, ktorá poukázala na „možnosti a medze dielenskej spolupráce a umeleckej výmeny v oblasti Krušnohoří“. Predmetom príspevku bola právna regulácia a právne postavenie remeselníkov v Krušnohoří na prelome stredoveku a novoveku v období vlády Jagelovcov a prehľad umeleckých dielní v oblasti, napr. v Krupke, Jáchymove, Kadani, Ústí nad Labem.

Magdalena Hamsíková-Nespěšná (taktiež z UDU UK Praha) vystúpila s príspevkom *Obraz, kresba, model. Proměny dílenské praxe v Krušnohoří*. Autorka sa venovala obdobiu po roku 1550, kedy v oblasti postupne končila činnosť progresívnych dielní a dochádzalo k útlmu umeleckej činnosti. Ukázala však, že i napriek tomu v saskom Freibergu pôsobil W. Rodel (žiak L. Cranacha), ktorý inšpiroval aj českých umelcov, napríklad autora oltára v Roudnici nad Labem alebo v Kadani.

Ďalší príspevok súvisel s cirkevnou problematikou. Aleš Mudra (Národný pamiatkový ústav Praha) sa v ňom venoval téme *Eucharistická architektura v Krušnohoří*. V príspevku okrem iného venoval pozornosť sanktuáriám z hľadiska ich pôvodu, zmyslu, začiatku ich výskytu, zmenám ich podoby v historickom vývoji, podobne aj tabernákulám a pastofóriám. Inšpirácie pre umelecké stvárnenie týchto súčastí chrámovej architektúry čerpali ich autori tak zo severných vzorov (Nemecko), ako aj z Talianska, často to záviselo aj od vzájomných kontaktov príslušníkov rehole, duchovenstva, prípadne mešťanov či miestnej šľachty.

Nasledoval príspevok *Princípy horního práva vo středověkých písemných pramenech*. Jeho autorkou bola Petra Jánošíková zo Západočeskej univerzity v Plzni, venovala sa prameňom právnych noriem vo všeobecnej rovine a prehľadu ich vývoja v Českom kráľovstve v stredoveku.

Nasledoval blok prednášajúcich zo Slovenska, prevažne z HÚ SAV v Bratislave. Prvým prednášajúcim bol Miroslav Lacko s príspevkom *Uhorské banské mestá v neskorom stredoveku a ranom novoveku v slovenskej historiografii – bilancia a perspektívy bádania*. Príspevok obsahoval predovšetkým posúdenie doteraz vydanéj literatúry o dejinách banských miest a kritické zhodnotenie jej úrovne, pri staršej literatúre (z 19. storočia) nechýbali ani bližšie informácie o autoroch a ich motivácii pre napísanie historických prehľadov.

V biograficky ladenom príspevku s názvom *Jan Kopp z Raumenthalu, lékař v Jáchymově a jeho doba* sa David Tomíček (KHI FF UJEP Ústí nad Labem) venoval životu a dielu tohto lekára, ktorý pôsobil okrem Jáchymova na začiatku svojej kariéry i v Erfurte a Prahe, kde založil aj lekárne. Bol autorom populárno-náučných spisov o zdravej životospráve, aj keď vo svojej praxi a dielach bol ešte ovplyvnený aj astrológiou.

Ďalšou prednášajúcou bola Daniela Dvořáková s príspevkom *Banské mestá ako venné majetky uhorských kráľovien*. V príspevku venovala pozornosť predovšetkým Barbore Celjskej, ktorá dostala ako prvá z uhorských kráľovien do správy a neskôr do vlastníctva slovenské banské mestá, pričom si pri ich správe veľmi dobre počínala a dokázala z ich výnosov dotovať Žigmundovu nákladnú zahraničnú politiku.

Autorom ďalšieho príspevku *Prenájomné zmluvy kremnickej komory z r. 1335 – 1342* bol Martin Štefánek (rovnako z HÚ SAV). Jeho referát obsahoval napríklad informácie o podmienkach prenájmu kremnickej komory, o vývoji pojmu a kompetencií komorského grófa v širších súvislostiach vývoja baníctva v Kremnici a o začiatkoch kremnickej mincovne.

Príspevok Pavla Maliniaka *Život v konflikte. Mestá Brezno a Lubietová v kontakte s Lupčianskym panstvom na pomedzí stredoveku a novoveku* bol časovo vymedzený prvou polovicou 16. storočia. Autor sa venoval spoločným znakom oboch mestských sídel v období úpadku baníctva v prvej tretine 16. storočia, zloženiu ich magistrátov, farárom, školám, ktoré v oboch mestách pôsobili, pričom na pozadí sledoval aj konflikt s majiteľmi Lupčianskeho zámku Dóczyovcami.

Záverečným príspevkom posledného dňa konferencie bol referát autorky Kateřiny Matasovej (FF Ústí nad Labem a HU FF Dresden) *Církevní matriky krušnohorských báňských měst na počátku raného novověku*. Z pohľadu historickej demografie boli analyzované a interpretované zaujímavé údaje, ktoré možno nájsť v matrikách, pričom bolo prihliadané na špecifickosť banskej oblasti, napr. sociálne aspekty, vyšší počet vdov a následne určitá nutnosť sa o ne postarať ostatnými členmi mestskej komunity.

Druhý deň konferencie otvorila prednáška Barbary Balážovej (UDU SAV Bratislava) *Topografia industriálnej, urbánnej a sakrálnnej krajiny stredoslovenských banských miest*, pričom topografia banských miest bola určovaná predovšetkým ťažbou, jej postupným vývojom či zánikom (počet

a umiestnenie šácht a štôlní), umiestnením hald v okolí banských miest, ďalej technickým pokrokom – banské stroje a mechanizmy a ich umiestnenie, ale aj vývinom sakrálnej architektúry, konkrétne osobitým formám a motívom v banských mestách.

Nasledoval príspevok dvoch autoriek – Christiane Hemker a Ivonne Burghardt (Landesamt für Archäologie, Dresden) *Meißnischer Bergwerksbetrieb des Mittelalters in böhmisch-mährischen Bilderhandschriften der frühen Neuzeit. Ein Vergleich*. Obsahom príspevku boli výsledky výskumu zrealizovaného v rámci spoločného česko-nemeckého projektu začatého v roku 2012, ktorý bol zameraný na výskum baníckych techník, používané nástroje, ale aj technické vybavenie baní. V Čechách prebieha výskum predovšetkým v okrese Chomutov, na nemeckej strane vo viacerých lokalitách, napr. v okolí miest Schneeberg, Annaberg či Dippoldiswäld.

Prvý blok prednášok druhého dňa konferencie uzavrel príspevok Aleša Pospíšila (NPU ú. o. p. Střední Čechy), ktorý bol venovaný stavebno-historickému prieskumu Baziliky sv. Barbory v Kutnej Hore a jeho názov bol „*Bazilika postavená ke cti sväte Barbory v Kutné Hoře, může vyzvat k boji všechny kostely v Čechách*“, aneb co podhalil stavebně-historický průzkum. V rámci komplexnej rekonštrukcie tejto sakrálnej pamiatky prebiehal v rokoch 2003 až 2012 prieskum, ktorý bol venovaný jednotlivým stavebným fázam či rekonštrukčným prácam na bazilike, ale dôležité bolo aj zdokumentovanie ikonografického vývoja baziliky.

Posledný blok prednášok otvorila Eva Králová (FA STU Bratislava). Jej príspevok pod názvom *K otázkam ochrany pamiatok banskej činnosti na príklade stredného Slovenska* bol venovaný súčasným problémom, výzvam a perspektívam pri ochrane pamiatok súvisiacich s baníckou činnosťou v kontexte (alebo aj kontraste) s platnou legislatívou či rozvojom agroturizmu a jeho pozitívnym, ale i negatívnym dôsledkom a možnosťami zlepšenia praxe ochrany pamiatok.

Autormi nasledujúceho príspevku *Dispozice a prostorové uspořádání měštanských domů v Jáchymově* boli Alžběta Kratochvílová a Lubomír Zeman (NPU ú. o. p. Loket). V príspevku priblížili výsledky spoločného výskumu, ktorý bol zameraný na dispozičné riešenie meštianskych domov v Jáchymove so zreteľom na špecifické potreby, ale aj podmienky, ktoré museli byť uplatnené pri stavbe domov v banskej oblasti.

Z rovnakého pracoviska v Lokti bol aj Tomáš Karel. Ten vystúpil s príspevkom *Stavební podoba městských domů ve vazbě na výrobní provozy v horních městech*, ktorý v podstate nadviazal na príspevok svojich predrečníkov s tým, že sa viac venoval aj možnostiam a formám presunu vlastníctva domov v banských oblastiach, ako boli predaje, dedenie a pod.

Príspevok *Důlní díla ve městském prostoru – přínosy, rizika, problémy* od autora Martina Přibila (NTM Praha) poukázal na problémy, ktoré môžu sprevádzať ochranu pamiatok banskej činnosti. Hlavným problémom býva v tomto prípade poddolovanie oblasti a následná nemožnosť sprístupnenia, resp. efektívna starostlivosť, napr. o zvyšky štôl, aj v súvislosti so zvýšenou snahou o ich sprístupnenie a využitie v rámci turizmu.

Posledný príspevok konferencie (od Jana Frunda – z NPU ú. o. p. Ústí nad Labem) pod názvom *Pokus o státní ochranu části hornické krajiny. Dosavadní výsledky projektu Montaregion v rámci Ústeckého kraje v praxi* bol venovaný formám a možnostiam, legislatíve a spolupráci štátnych inštitúcií a tretieho sektora pri ochrane baníckych regiónov ako celku.

Dvojdnňová konferencia bola prínosným podujatím, a to vo viacerých rovinách: priniesla novinky z rôznych odborov venujúcich sa dejinám baníckych miest, priniesla aj medzinárodný pohľad a diskusiu o spoločných problémoch a možnostiach ich riešenia (napr. v oblasti ochrany pamiatok), zároveň priniesla možnosť výmeny skúseností, ale aj posilnenia osobných väzieb medzi jednotlivými pracoviskami, ktoré sú vždy len pozitívom v práci historika.

Katarína Matavová

19TH BIENNIAL BALKAN AND SOUTH SLAVIC CONFERENCE ON LINGUISTICS, LITERATURE
AND FOLKLORE.
CHICAGO 25. – 27. APRÍL 2014

Samotný názov podujatia, ktoré sa uskutočnilo v apríli tohto roku na pôde jednej z univerzít v americkom Chicagu – University of Chicago, naznačuje jeho multidisciplinárnosť a otvorený prístup k vedeckému bádaniu. Pôvodne bola konferencia, ktorú zastrešuje CEERES (The Center for East European and Russian / Eurasian Studies), zameraná primárne na najnovšie poznatky v oblasti jazykovedy, no postupom času pribrala i ďalšie vedné odvetvia, aby bol jej profil komplexnejší. Samotná konferencia prebiehala v príjemných priestoroch situovaných priamo v centre univerzitného mestečka obklopeného viacerými pamätihodnosťami – Oriental Institute Museum, Rockefeller Memorial Chapel, The Joe & Rika Mansueto Library, Harper Memorial Library, University Church a iné.

Rokovanie konferencie bolo rozdelené do troch dní, z ktorých posledný, teda nedeľa mala už voľnejší priebeh a rokovanie v sekciách sa skončilo na poludnie. Medzi prihlásenými bolo i niekoľko skutočne zvučných mien, ako napríklad prof. Victor Friedman¹, ktorý spoločne s Kristinou Kramer z University of Toronto predniesli referát na tému jazykovednej a socio-kultúrnej analýzy verejných i komerčných nápisov v súčasnom Macedónsku (*Hope and Precarity in the Balkans: Linguistic Landscapes in the Republic of Macedonia*). V prvý deň konferencie bol mimoriadne pozitívne prijatý i príspevok *Cosmas the Aetolian and the promotion of Greek as a prestige language in the 18th century*, ktorého autorom bol Christopher Brown z The Ohio State University². Autor sa venoval pôsobeniu Otca Kosmasa (gr. *Kosmas Etolos*)³ v rámci gréckeho osvietenstva a jeho vplyvu na vývoj moderného gréckeho jazyka. Prvý deň konferencie uzavrel referátom s názvom *The Role of Vuk. S. Karadzic in the history of Serbian nationalism (in the context of European linguistics in 1. 1/2 19. century)* Maroš Melichárek. Hlavným cieľom konferenčného príspevku bolo zhodnotiť činnosť srbského jazykovedca Vuka Stefanovića Karadžića⁴ a konkrétne percepciu jeho najkontroverzejšieho spisu s názvom *Kovčezik za istoriju, jezik i običaje Srba sva tri zakona* (v slovenskom preklade *Kufrik histórie, jazyka a zvykov Srbov všetkých troch náboženstiev*) v kontexte slavistiky 1. polovice 19. storočia (hlavná komparácia bola smerovaná k dielam Pavla Jozefa Šafárika a Jána Kollára).

Rovnako i druhý deň tejto mimoriadne vydarenej konferencie priniesol množstvo zaujímavých príspevkov, napr. *Polyaccentedness in Bulgarian Dialects*, ktorý predniesla Alexandra Ronelle⁵ z University of California, Berkeley, uznávaná osobnosť slavistického sveta a autorka mnohých zaujímavých prác z priestoru Balkánu, ako napríklad *Bosnian, Croatian, Serbian, a Grammar: With Sociolinguistic Commentary* (Univ of Wisconsin Press, 2006). Témy aktuálne spracovali vo svojich príspevkoch Gordana Crnković⁶ (*In Close-Up: The New Montenegrin Cinema and its Literary*

1 Dostupné na internete: <<http://www.uchicago.edu/>>.

2 Dostupné na internete: <<https://ceeres.uchicago.edu/>>.

3 Autor mnohých vedeckých monografií, napr.: *The Grammatical Categories of the Macedonian Indicative*. Columbus : Slavica, 1977, 210 s.; *Linguistic Emblems and Emblematic Languages: On Language as Flag in the Balkans*, (Kenneth E. Naylor Memorial Lecture Series in South Slavic Linguistics, No. 1). Columbus, OH : Department of Slavic and East European Languages and Literatures – The Ohio State University, 1999, 85 s.; *Macedonian*. (Languages of the World/Materials 117). Munich : LinCom Europa, 2002, 60 s.; *Turkish in Macedonia and Beyond: Studies in Contact, Typology, and Other Phenomena in the Balkans and the Caucasus*. Wiesbaden : Harrassowitz, 2003, 191 s.; *Studies on Albanian and Other Balkan Languages*. Peja : Dukagjini, 2004, 546 s.; *Očerki lakskogo jazyk*. Maxachkala : Russian Academy of Arts and Sciences, 2011, 168 s.; *Makedonistički Studii*. Skopje : Macedonian Academy of Arts and Sciences, 2011, 36 s.; *Speaking the Language: Modes of Culture and Identity in Southeast Europe and Southeast Asia*. Kuala Lumpur : KITA, UKM, 2012, 30 s. Dostupné na internete: <<http://home.uchicago.edu/~vfriedm/cv.html>>.

4 Dostupné na internete: <<https://classics.osu.edu/people/brown>>.

5 Pozri bližšie: ELSIE, Robert. *A dictionary of Albanian religion, mythology, and folk culture*. New York : University Press, 2000, s. 60.

6 Pozri bližšie: MELICHÁREK, Maroš. Osobnosť Vuka Stefanovića Karadžića (1787 – 1864) v kontexte jeho jazykovednej činnosti – vytvorenie moderného srbského jazyka. In: *Dejiny : internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove* [online], 2010, roč. 5, č. 2, s. 84-101. [cit. 8.7.2014]. Dostupné na internete: <<http://dejiny.unipo.sk/>>;

Inspirations) z University of Washington, či Nada Petković⁷ (*Belgrade's Awakening: An Anthropology of the City*) z University of Chicago. Obe autorky predstavili nové koncepcie v po-nímaní vlastnej srbskej, čiernohorskej kultúry a identity z historického, sociálneho a kultúrno-antropologického pohľadu. Pomerne skľučujúcej a stále živej témy sa vo svojom príspevku „*The Museum is Closed*“: *Cultural Heritage and Social Memory in Postwar Bosnia* dotkla Antje Postema⁸ z University of Chicago, ktorá prezentovala súčasnú tendenciu nazerania na skončený konflikt v Bosne a Hercegovine z rokov 1992 – 1995.

The Remains of Mythological Beliefs in the Collective Tradition of Slavic People, tak znel názov príspevku Sofie Kalesić-Đuričević z Univerzity v Podgorici, v ktorom predostrela, akým spôsobom sa mytológie a rôzne mýtické povery vžili do kolektívnej tradície slovanských národov a naďalej ju ovplyvňujú. Konferencia so sebou priniesla mnoho zaujímavých i priateľských stretnutí, no jej hlavný cieľ – pozdvihnúť výskum Balkánu z rôznych perspektív bol naplnený do bodky, čo dokumentovali nespočetné rozpravy i vedecké diskusie trvajúce aj počas spoločenských akcií a po skončení rokovaní v sekciách. Ďalší ročník tohto podujatia, ktoré tým, že sa koná každé dva roky, má už aj svoju solídnu tradíciu, sa uskutoční v roku 2016 na pôde jednej z amerických univerzít, kde má výskum slovanských i neslovanských národov Balkánu svoje pevné miesto. Pre záujemcov o danú problematiku prikladáme i webovú stránku konferencie, na ktorej sa možno podrobnejšie oboznámiť s jednotlivými účastníkmi či inými detailami: <https://ceeres.uchicago.edu/content/19th-biennial-conference-balkan-and-south-slavic-linguistics-literature-and-folklore>.

Maroš Melichárek

HOŠŤOVSKÉ PREDNÁŠKY NA KATEDRE HISTÓRIE FF UPJŠ. KOŠICE 28. MAREC – 15. MÁJ 2014

V letnom semestri 2013/2014 pokračovala na pôde Katedry histórie FF UPJŠ séria prednášok slovenských a zahraničných historikov, určených pre študentov. Prvá prezentácia sa uskutočnila 28. marca 2014 v podaní Veroniky Gayer. Členka Maďarskej akadémie vied v Ústave pre výskum menší predniesla príspevok s názvom *Uhorský regionalizmus na Šariši (1907 – 1918)*. Uvedenú problematiku priblížila na príklade činnosti vybraného spolku, konkrétne Uhorského vzdelávacieho spolku v Prešove, ktorý vydával časopis *Naša zastava*. Časopis vychádzal v šarištine. Na základe článkov publikovaných v uvedených rokoch predstavila autorka problematiku uhorského regionalizmu. Zároveň umožnila študentom vypočuť si vybrané úryvky v šarištine.

Začiatkom apríla prednášal študentom na tému *Predpoklady Veľkej francúzskej revolúcie* doc. PhDr. Ján Mojdis, CSc., vedúci Katedry novovekých a najnovších všeobecných dejín Inštitútu histórie FF PU v Prešove. V prezentácii poukázal nielen na vnútropolitické a zahraničnopolitické príčiny vypuknutia revolúcie, ale najmä na sociálne, ekonomické a filozofické predpoklady v podobe rôznych prúdov a osobností, ktoré vystúpili proti pomerom existujúcim vo Francúzsku v sledovanom období.

3. apríla sa prihovarila poslucháčom Dr. Sziszkoszné Halász Doroty z Filozofickej fakulty Univerzity v Miškovi. Témou prednášky bol postoj USA k holokaustu (*America Reacts to the Holocaust*). Príspevok predniesla v angličtine, s ktorou študenti nemali problém a zapojili sa aj do diskusie. V prvej časti príspevku predstavila imigráciu do USA koncom 19. storočia, a v rámci toho aj prisťahovalectvo Židov. Následne autorka priblížila reakciu a postoj USA na otázku Židov počas druhej svetovej vojny.

Cyklus prednášok zrealizoval v dňoch 8. a 10. apríla PhDr. Marian Hochel, PhD., z Filozoficko-prírodovedeckej fakulty Sliezskej univerzity v Opave. V príspevkoch sa zamerával na kultúrno-spo-

Vuk S. Karadžić: Srbi vŕetci a vŕšade. Od juhoslovanstva k myŕlienke „Veľkého Srbska.“ In: *Theatrum historiae*, 2006, roč. 6, č. 8, s. 227-246.

7 Dostupné na internete: <<http://vcresearch.berkeley.edu/faculty/ronelle-alexander>>.

8 Dostupné na internete: <<http://slavic.washington.edu/people/gordana-crnkovic>>.

ločenskú situáciu vo Francúzsku v období Veľkej francúzskej revolúcie a počas vlády Napoleona Bonaparta. Jednotlivé časti niesli názov: *Napoleonův svět umění okem Napoleonovým / Napoleon Bonaparte, svět umění a umělci; Formování moderního muzejnictví, sběratelství a ochrana kulturního dědictví v období Francouzské revoluce a I. císařství ve Francii.*

Problemátiku miest v novoveku sa vo svojej prednáške s názvom *Urban Societies and Economical Networks in Central Europe in the Early Modern* 29. apríla 2014 venoval PhDr. Attila Tózsza-Rigó z Inštitútu histórie Univerzity v Miškolci. V závere letného semestra sa uskutočnila na pôde katedry prezentácia činnosti Ústavu pamäti národa a referátu Oral history, pri nakrúcaní svedectiev ľudí, ktorí boli prenasledovaní v čase neslobody. Udalosť s názvom *Svedkovia neslobody* bola doplnená premietaním filmu November+20.

Nikoleta Dzurikaninová

XVIII. ARCHÍVNE DNI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE. PREŠOV 20. – 22. MÁJ 2014

K pravidelne organizovaným podujatiam, na ktorých sa stretáva archívárska obec, patria jednoznačne archívne dni. Každoročne sa na nich zídu zástupcovia archívov z celého Slovenska, aby si vymenili svoje poznatky a skúsenosti z praxe, prípadne sa podelili o svoje starosti i radosti. V tomto roku sa miestom konania už XVIII. archívnych dní stalo mesto Prešov, ktoré privítalo archívárov v dňoch 20. – 22. mája 2014. Tematicky boli venované prvej svetovej vojne v archívnych dokumentoch, keďže nielen Slovensko a Európa, ale celý svet si pripomína sté výročie od jej vypuknutia. Rokovanie sa odohrávalo na pôde Prešovskej univerzity, kde archívárov a zahraničných hostí z Čiech a Maďarska v prvý deň privítali zástupcovia inštitúcií organizujúcich archívne dni – Spoločnosť slovenských archívárov, Inštitút histórie FF PU v Prešove, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky – Štátny archív v Prešove, MV SR – Štátny archív v Prešove, pobočka Svidník, Vojenský historický ústav a sekcia archívnictva a pomocných vied historických Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied v Bratislave.

S prvou prednáškou vystúpil Ferdinand Vrabel, ktorý prítomných uviedol do problematiky vypuknutia prvej svetovej vojny a jej priebehu, pričom jadro príspevku tvorila analýza názorov historikov, účastníkov vojny alebo vtedajších štátnikov na otázku, kto bol vinný za rozpútanie tohto vojnového konfliktu. Henrieta Žažová z Archívu Pamiatkového úradu v Bratislave priblížila činnosť Uhorskej pamiatkovej komisie počas prvej svetovej vojny. Načrtla vznik komisie, jej úlohy a aktivity, ktorými sa zaoberala. Prostredníctvom zachovaných správ historika umenia Kornela Divalda o stave pamiatok na severovýchodnom Slovensku pútavým spôsobom ozrejmla dopad vojny na kultúrne pamiatky v tomto regióne. Dvojica autorov František Chudják a Andrea Leková z Archívu Národnej banky Slovenska sa vo svojom príspevku zamerala na objasnenie toho, ako vojna ovplyvnila chod slovenských bánk. Narukovaných úradníkov nahrádzali nekvalifikované sily, do prostredia bankovníctva sa začali v tomto období dostávať vo väčšej miere ženy, čo možno považovať za výrazný zlom, keďže do roku 1914 ich slovenské banky zamestnávali len výnimočne. Zaujímavým prameňom pre poznanie priebehu prvej svetovej vojny a jej dosahu na mesto Prešov je Šarišská kronika vojny a štátnej zmeny, ktorej predstavenie tvorilo náplň príspevku Petra Kovaľa z Inštitútu histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove (ďalej len IH FF PU). Jej autorom bol Belo Klein-Tesnorskalský, mestský kronikár a knihovník, ktorý v nej zachytil reakcie Prešovčanov na vypuknutie vojny, život v samotnom meste vo vtedajšej dobe, ako aj vlastné úvahy o nezmyselnosti tohto konfliktu a strate ľudských životov.

V druhom bloku prednášok vystúpili s príspevkom Prvá svetová vojna v pamäti Bratislavy Ján Kúkel a Kristína Sámelová z Archívu hl. mesta SR Bratislavy, pričom sa zamerali na tri oblasti ovplyvnené priebehom vojnových udalostí, a to mestskú správu (zrušenie volieb, predĺženie mandátov úradníkov), zdravotníctvo a sociálnu starostlivosť (pribúdajúci počet vojnových invalidov, vdov a sirôt) a kultúrny život a dobročinnosť. Kolektív autorov zo Slovenského národného archívu v Bratislave v zastúpení Petry Hagoňovej pripravil príspevok prezentujúci archívne dokumenty, vzťahujúce sa k dejinám prvej svetovej vojny, ktoré sú uložené v jeho fondoch a zbier-

kach. Spomenieme len osobné fondy Milan Rastislav Štefánik, Mikuláš Gacek, Vladimír Svetožár Hurban či Zbierku dokumentov o československých légiiach. Ako sa vojna prejavila v zápisoch obecnej kroniky, priblížila prítomným Kristína Majerová z Ústredného archívu Slovenskej akadémie vied, ktorá v príspevku so spoluautorkou Zuzanou Hasákovou sledovala cez záznamy kroniky Devínskej Novej Vsi vplyv vojny na život tamojších obyvateľov. V meste Prešov bola od 60. rokov 19. storočia umiestnená väčšia vojenská posádka, konkrétne 67. peší pluk, založený cisárom Františkom I. Pozitíva a negatíva spolužitia príslušníkov tohto pluku a obyvateľov mesta, ako aj jeho osudy počas prvej svetovej vojny zhodnotil Patrik Derfiňák z IH FF PU. Prvý deň rokovania uzatvorila svojím vystúpením Katarína Takáčová zo Slovenského národného múzea – Múzea Betliar, ktorá predstavila fotoalbum grófa Gejzu Andrásyho z jeho pobytu na fronte. Ide o mimoriadne vzácny historický prameň, zachytávajúci vojnu z pohľadu priameho účastníka bojov. Po skončení prednášok čakala archívárov prehliadka mesta, počas ktorej mohli spoznať jeho krásy a dozvedieť sa veľa o jeho histórii.

Na druhý deň sa konalo valné zhromaždenie Spoločnosti slovenských archívárov, počas neho bol na nasledujúce funkčné obdobie zvolený nový predseda a výbor spoločnosti. Popoludnie strávili účastníci na exkurzii na Dukle a vo Svidníku, kde mali možnosť oboznámiť sa s priebehom vojenských operácií v tomto priestore.

Posledný deň rokovania otvoril Zoltán Jakab zo Štátneho ústredného banského archívu v Banskej Štiavnici príspevkom *Banskí akademici na bojiskách prvej svetovej vojny*. Načrtol v ňom opatrenia, ktoré prijalo mesto v súvislosti s prísunom a rozmiestnením ranených, sústredil sa však najmä na dôsledky vojny vplývajúce na chod Baníckej a lesníckej akadémie. Jej poslucháči boli za svoje činy na frontoch často odmeňovaní vojenskými vyznamenaniami a 46 z nich tam našlo svoju smrť. Ako vnímal vypuknutie a priebeh prvých mesiacov vojny jej priamy účastník Štefan Segeš, opísal vo svojom príspevku jeho vnuk Vladimír Segeš z Vojenského historického ústavu v Bratislave. V pozostalosti po starom otcovi sa totiž zachoval diár so záznamami z obdobia od 2. septembra do decembra 1914, na základe ktorých možno až hmatateľne vidieť, ako sa odvíjal príbeh prostého vojaka na bojisku veľkého vojnového konfliktu. Jarmila Bátovská a Marta Švolíková zo Štátneho archívu v Nitre, pobočka Levice, predstavili archívne pramene k prvej svetovej vojne z regiónu Levice, medzi nimi napr. tzv. zošity bubnovačiek z rokov 1908 – 1923 ako prameň k životu v zázemí počas vojny, obecné kroniky alebo album fotografií Jána Roxera, ktorý zachytáva putovanie po bojiskách prvej svetovej vojny.

Po krátkej prestávke vystúpil Pavol Madura z Archívu Matice slovenskej, ktorý prezentoval dokumenty z tohto archívu, viažuce sa k dejinám prvej svetovej vojny. Osobitne išlo o zbierku dokumentov, ktorá bola vytvorená delegáciou, vyslanou do USA v roku 1939 na čele s J. C. Hronským. Jej hlavnou úlohou bolo zozbieranie informácií od amerických Slovákov, týkajúcich sa zahraničného odboja, činnosti slovenských spolkov, ako aj československých legionárov. Otázkou *Ako ovplyvnila prvá svetová vojna Jozefa Gregora Tajovského?* sa zaoberala Lucia Šteflová z IH FF PU. Vykreslila cestu spisovateľa na ruský front, pobyt v zajateckom tábore i prácu v Slovenskom hlase. Neodmysliteľnou súčasťou dejín prvej svetovej vojny so vzťahom k Slovensku je vytváranie československých légii. Pôsobil v nich aj slovenský architekt Juraj Tvarožek a práve tejto etape jeho života sa venoval Ondrej Hanko z Archívu výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie. Podujatie ukončila Jana Kráľová zo sekcie verejnej správy Ministerstva vnútra SR (ďalej len MV SR), ktorá objasnila spôsob starostlivosti o vojnové hroby na Slovensku, spravované práve sekciou verejnej správy MV SR. Priblížila štatistické údaje o počte vojnových hrobov, vojnových obetí, stav spracovania, postupy pri vytváraní ich evidencie ako aj možnosti vyhľadávania informácií o padlých vojakoch na internete.

XVIII. archívne dni priniesli mnoho zaujímavých a pútavých príspevkov k téme prvej svetovej vojny a organizátorom sa podarilo usporiadať príjemné a podnetné stretnutie, aké, dúfame, sa zopakuje opäť na budúci rok.

Ivana Fialová

HOLOKAUST NA ÚZEMÍ DNEŠNÉHO JUŽNÉHO SLOVENSKA.
KOŠICE 22. MÁJ 2014

Vo štvrtok 22. mája 2014, týždeň po 70. výročí začiatku židovských transportov z mesta Košice, sa v priestoroch Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach uskutočnila konferencia venovaná téme holokaustu na území dnešného južného Slovenska. Podujatie, ktoré zorganizoval šamorínsky Fórum inštitút pre výskum menšín v spolupráci so ŠVK v Košiciach a s bratislavským Velyvyslanectvom Maďarskej republiky, začalo už deň predtým – odhalením pamätnej tabule obetiam holokaustu transportovaným cez Košice a následným predstavením knihy spomienok dnes už nežijúceho košického advokáta Mikuláša Gaška. Práve vďaka jeho iniciatíve sa zachoval zoznam vlakov i s počtom transportovaných osôb. Cez košickú železničnú stanicu sa do Auschwitz-Birkenau viezlo deväť z desiatich Židov z vtedajšieho maďarského územia, celkom 401 439 osôb.

Program konferencie bol rozdelený do troch blokov a zahŕňal tri základné tematické okruhy. Prvý okruh, ktorý tvoril náplň prvého a polovice druhého bloku programu, ponúkal celkový pohľad na dejiny perzekúcie Židov na území (znovu)pripojenom Viedenskou arbitrážou k Maďarsku a v jeho pohraničných oblastiach. Druhý okruh sa venoval jednotlivým regiónom (župám) či konkrétnym mestám a ich židovským komunitám. Tretí okruh tvoril jediný, avšak o to zaujímavejší príspevok venovaný pomníkom holokaustu situovaným na dnešnom južnom Slovensku.

Prvý blok otvoril historik Szabolcs Szita s prednáškou o deportáciách vidieckeho Židovstva z Maďarského kráľovstva s dôrazom na tzv. arbitrážne územie. Szita viacermi príkladmi ilustroval situáciu v židovských komunitách na tomto území, priebeh lúpenia vo vyprázdnených obydliach Židov či spôsob koordinácie mimoriadne rýchlej „vysídľovacej“ akcie. Jednou z kľúčových úloh pri tom bolo práve znemožnenie kontaktov medzi centrom a periferiou, čo židovskému vedeniu sťažovalo priebežné vyhodnocovanie situácie. Ako druhý vystúpil Eduard Nižňanský z bratislavskej Univerzity Komenského, ktorý sa venoval problematike židovských táborov vznikajúcich na „území nikoho“ v československo-maďarskom pohraničí v novembri 1938. Slovenské autonómne orgány, ktoré sa tesne pred faktickým zaujatím arbitrážou odčleneného územia usilovali zbaviť čo najviac židovských obyvateľov, deportovali do provizórnych táborov cca 7500 osôb. Akcia, o ktorej dobová tlač v podstate vôbec neinformovala (proti ktorej však intervenovalo britské veľvyslanectvo), skončila do konca kalendárneho roku a predznamenal protižidovskú politiku Slovenského štátu ešte pred definitívnym rozpadom Československa v marci 1939. Posledným rečníkom prvého bloku bol Attila Simon z Fórum inštitútu, ktorý sa venoval asimilačným tlakom vyvíjaným na Židov od konca 19. storočia, predovšetkým ich dôsledkom v období prvej ČSR a po jej rozpade. Pripomenul, že hoci sa medzivojnové Československo z perspektívy konečného riešenia zdá byť idylickou etapou vzájomného spolužitia, protižidovské sentimenty s (nie vždy len) latentnou podporou oficiálnych predstaviteľov štátu sa prejavovali už pred rokom 1938. Židia, ktorí v priebehu emancipácie z veľkej časti prijali uhorskú identitu, maďarskú kultúru i jazyk, boli v ČSR považovaní za nedôveryhodných, po opätovnom pripojení československého juhu k Maďarsku boli naopak pre angažovanosť a štatistické vylčovanie sa z národného kolektívu považovaní za zradcov pre zmenu zo strany Maďarov.

Judit Molnár na začiatku druhého bloku osvetlila úlohu žandárstva pri realizácii maďarského holokaustu. Martina Fiamová sa v nasledujúcom príspevku vrátila k téme deportácií Židov z územia autonómneho Slovenska koncom roku 1938 a doplnila Nižňanského prezentáciu o množstvo detailov a spresnení, ktoré dokreslovali okrem iného radikálne odlišné reakcie obyvateľstva na brutalitu akcie. Príspevok Ilony L. Juhász ponúkol prehľad verejného pripomínania obetí holokaustu na území dnešného južného Slovenska, pričom jeho väčšia časť sa venovala pamätníkom a pamätným miestam v rôznych obciach a mestách. Kým pred rokom 1989 bolo vylčovanie židovských obetí z ideologicky postulovaného kolektívu obetí fašizmu nežiaduce a bolo tolerované nanajvýš v neverejných priestranstvách, situácia po páde režimu umožnila inštalovať pamätníky a pamätné tabule zaniknutým komunitám, záchrancom, významným židovským osobnostiam či radovým občanom slovenských miest. Z hľadiska dejín pripomínania holokaustu na dnešnom slovenskom juhu je zaujímavá jedna z prvých porevolučných iniciatív, v rámci ktorej bolo v roku 1992 (50. výročie začiatku deportácií zo Slovenského štátu) na popud ministerstva kultúry osadených niekoľko vizuálnych totožných pamätných tabúl na rôznych miestach Slovenska, i tam, odkiaľ prvé transporty odišli až o dva roky neskôr – v Košiciach, Nových Zámkoch či Komárne.

Sériu regionálne poňatých príspevkov otvoril na konci druhého bloku Pavol Šalamon z budapeštianskeho Dokumentačného centra holokaustu, ktorý sa vo svojej prezentácii venoval podrobnej chronológii protizidovských represíí v Košiciach. V druhej polovici svojho vstupu podstúpil od historických faktov a pri kritickom pohľade na stav bádania o holokauste v Košiciach a na mieru povedomia o ňom v odbornej i laickej verejnosti konštatovať neospravedlňiteľnú stagnáciu. Rekapitulujúc vývoj za posledných 25 rokov, uviedol, že existujúce štúdie nie sú brané na zreteľ pri výučbe či pri zostavovaní zborníkov, a upozornil aj na nedostatočné zakomponovanie lokálnych dejín holokaustu, vrátane konkrétnych príbehov obetí, ale aj záchrancov, do školských osnov.

Popoludňajší blok, v ktorom sa stretli prezentácie pojednávajúce o konkrétnych regiónoch či mestách dnešného južného Slovenska, otvoril Tomáš Lang z Univerzity židovských štúdií. Vo svojom príspevku podrobne zdokumentoval udalosti holokaustu v Nových Zámkoch, pričom poukázal okrem iného na brutalitu zúčastneného četníctva. V širšom zhodnotení následne zdôraznil, že za realizáciu transportov cez Košice do Poľska nesú spoluzodpovednosť nielen spojenci, ktorí trať napriek opakovaným výzvam nebombardovali, ale aj vtedajšia slovenská vláda, ktorá prevoz umožnila. József Puntigán následne popísal realizáciu protizidovskej politiky od počiatočného šikanovania, cez arizáciu a zriaďovanie mestských get až po sústredenie do tehelní a následné deportácie. Miroslav Michela na základe vlastného výskumu spomínania na etnické čistky v meste Komárno priblížil dopady protizidovských opatrení na životy komárňanských židovských obyvateľov, ktorí sa terčom násilia stali už v deň symbolického vstupu maršala Horthyho do mesta napriek tomu, že sa v prevažnej väčšine cítili byť Maďarmi. V poslednom z popoludňajších príspevkov ponúkol Attila Baki sondu do dobovej regionálnej publicistiky v Tekovsko-hontianskej župe, presnejšie do obrazu židovského obyvateľstva prezentovaného na stránkach týždenníka Bars-Hont. Jeho charakteristickým rysom bolo nielen systematické štvanie proti „slobodomurárskemu medzinárodnému židovskému duchu“, ale napríklad i selektívne spravodajstvo, ktoré v roku 1942 popri banálnych správach o nedostatku macesu u severných susedov úplne zamlčalo začiatok deportácií Židov zo slovenského územia.

Skutočnosť, že pomerne nahustený program neumožňoval diskusiu priamo po príspevkoch či aspoň po jednotlivých blokoch, umocnila dojem, že ambíciou konferencie bolo skôr pripomenúť si výročie a obete holokaustu, než vytvoriť priestor na prezentáciu a kritickú diskusiu vedeckých výstupov. Diskusia, pravda, prebehla, otvorená bola však len po odznení posledného príspevku a s dôrazným apelom na stručnosť. Pretože štyri diskusné príspevky, ktoré následne odzneli, podľa mňa zhustene a výstižne ilustrujú lokálny spomienkový kontext konferencie (ako aj recepciu akcie u angažovaného publika), dovoľm si ich stručnú rekapituláciu.

Profesor Ladislav Tajták, ktorý vystúpil ako prvý, sa s prítomnými podelil o osobnú spomienku na to, ako za študentských čias pomohol svojej vtedajšej židovskej priateľke utiecť pred deportáciou na územie vtedajšieho Slovenska, za čo mu o desaťročia neskôr bolo udelené vyznamenanie Yad Vashem. Pán László Máté v prvom rade ocenil dvojjazyčnosť podujatia (celý priebeh bol simultánne tlmočený) a ďalej poukázal na existujúce memoárové zdroje, ktoré dokladujú miestne košické pokusy o občiansky odpor voči protizidovským opatreniam. Nie je bez zaujímavosti, že obaja autori, na ktorých sa Máté odvolával – Szabó a Sziklai – boli po oslobodení Košíc z Československa vysídlení; ostatne, Máté sám sa v diskusii uviedol ako „jeden z tých Maďarov, ktorí v Košiciach ostali“. Péter Balázs, ktorý sa ujal slova ako tretí, s odkazom na vlastné rozhovory s pamätníkmi, železničarmi, naznačil, čo všetko o košickom holokauste zatiaľ zostáva zahalené tajomstvom, a vyslovil hypotézu, že menné zoznamy obetí napriek rýchlosti akcie predsa len existovali. Ako posledný vystúpil Ladislav Rovinský a prejavil poľutovanie nad tým, že sa jeho niekoľkoročná snaha o vybudovanie reprezentatívneho pamätníka obetiam holokaustu v Košiciach na báze občianskej zbierky nestretáva s ohlasom verejnosti, nakoľko práve 70. výročie udalosti malo byť skvelou príležitosťou pre jeho odhalenie; Rovinský však podľa vlastných slov aj tak verí, že pomník v Košiciach bude stáť – ak majú Košice „byť európskym mestom“.

Rovinského poznámka nás vracia späť na začiatok – k odhaleniu pamätnej tabule upomínajúcej Košičanov na rolu ich mesta v príbehu tragédie stredoeurópskeho židovstva. Dôvody na umiestnenie tabule na fasádu Štátnej vedeckej knižnice nie sú samozrejme a zákonite sa vynára otázka, prečo práve sem, keď už jej text označuje Košice za logistický uzol a vyčisľuje transporty, či nemala miesto na Hlavnej ulici visieť skôr na hlavnej stanici? Podľa vysvetlenia rezonujúceho v kuloároch

(otvoreného vysvetlenia sa totiž publiku nedostalo) tam pôvodne aj visieť mala, dohoda s vedením stanice však nakoniec zlyhala. Tabuľa sa tak akoby nechtiac ocitla na azda najprominentnejšom mieste na košickej „Hlavnej“ – na tradičnom mieste občianskeho zhromažďovania. Štátna vedecká knižnica ani jej bezprostredné okolie nijaký konkrétny význam v dejinách holokaustu nemá, kľúčový význam naopak zohrala v Novembri 1989. Paradoxne tak došlo k symbolickému prelínaniu dvoch z vrstiev kolektívnej pamäti tohto m(i)esta a – prenesene – celej krajiny. Novému pamätníku síce chýba lokálna historická súvislosť, jeho uvedenie do priestorového dialógu so symetricky umiestnenou tabuľou pripomínajúcou začiatok demokratizačného procesu v Československu však možno privítať ako pridanú hodnotu.

Na záver je potrebné oceniť iniciatívu Fórum inštitútu pre výskum menšín pri organizácii takejto pamätnej konferencie, ktorá ponúkla vedeckej komunite z oboch strán hranice možnosť rekapitulovať stav bádania dvadsať rokov po prvej ponovembrovej košickej konferencii, i podporu maďarského veľvyslanectva a Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach. Vedeckým prínosom sa, pravda, účel podobných akcií nevyčerpáva (ten možno dokonca ani nie je hlavným zmyslom). Kritika „nedostatočnej pozornosti“ venovanej holokaustu na dnešnom slovenskom juhu a opakované morálne apely na zvyšovanie povedomia o vine a utrpení jeho protagonistov vyzneli za neúčasti kľúčových slovenských výskumných pamäťových inštitúcií (predovšetkým ÚPN či bratislavského Dokumentačného strediska holokaustu) akoby do prázdna. U účastníka podrobne nezoznámeného s aktuálnou výskumnou agendou týchto „zodpovedných aktérov“ tak vzniká dojem, že slovenské (štátne a centrálné) pracoviská dejiny holokaustu na dnešnom južnom Slovensku naďalej nepovažujú za svoju parketu a celkom v zmysle alibistických argumentov typu čo „máme my Slováci do činenia s Maďarmi okupovaným územím“ prenechávajú otázky juhu maďarskej historiografii. Možno je to čaro nechceného, pri udalosti s takým výrazným symbolickým rozmerom je však klásť takéto otázky opodstatnené.

Adam Gajdoš

DISKUSNÉ VEČERY ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA A KATEDRY HISTÓRIE FF UPJŠ V KOŠICIACH. KOŠICE SEPTEMBER 2013 – JÚN 2014

Košické diskusné večery začal v mesačnej periodicite (okrem letných mesiacov) organizovať Ústav pamäti národa v Bratislave v septembri 2009 podľa vzoru staršej bratislavskej tradície. Partnerom podujatia sa od začiatku stala Verejná knižnica Jána Bocatia, ktorá podujatiu bezplatne poskytla priestory a techniku. V septembri 2013 vstúpila do diskusných večerov ako spoluorganizátor Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach. Vstup katedry bol motivovaný najmä záujmom rozšíriť svoje aktivity o túto formu popularizácie vedy a zachovať tradíciu diskusných večerov, ktoré ÚPN plánoval v rámci šetrenia financií zrušiť. Spolupráca s ÚPN bola dohodnutá na dobu jedného roka, t. j. od septembra 2013 do júna 2014.

V uvedenom období pripravila Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach ako hlavný organizátor desať diskusných večerov podľa zabehnutého formátu – téma z obdobia neslobody 1938 – 1989, moderátor, spravidla dvaja hostia, čas trvania 90 minút. V jednom prípade sa, žiaľ, ohlásený diskusný večer nere realizoval z dôvodu nečakanej pracovnej cesty hlavného hosťa, Rudolfa Schustera.

Zameranie jednotlivých večerov bolo vybrané tak, aby ponúкло čo najpestrejšiu škálu tém, pohľadov i hostí. V rámci možností reflektovali aktuálne výročia (Mníchovská konferencia, 75 rokov od vyhlásenia Slovenského štátu, koniec 2. svetovej vojny) či spoločenské dianie (olympiáda, prezidentské voľby). Snažili sme sa ponúknuť témy, ktoré odkrývali vplyv režimov na menšiny, cirkev (osobnosti katolíckych biskupov), šport či kultúru. Atraktivnosť stretnutí sme sa pokúsili zvýšiť nielen menej tradičnými témami podľa možnosti s prepojením na Košice, ale aj pestrou škálou pozvaných hostí. Okrem historikov z košických pracovísk a z ÚPN pozvanie prijali napríklad literárny kritik J. Gavura, cirkevní historici P. Žubko a P. Borza, vynikajúci športovci J. Móder a I. Liba, bývalý disident a politik J. Čarnogurský či profesor na univerzite v Toronte P. R. Magocsi. Júnový diskusný večer bol spojený s prezentáciou publikácie o krymských Tatároch práve z jeho pera.

S potešením môžeme konštatovať, že diskusné večery sa po celý čas tešili záujmu Košičanov, ktorí vo väčšine prípadov zaplnili študovňu. Košičania sa ukázali nielen ako pozorní a vzdelaní poslucháči, ale aj ako vášniví diskutéri. Podľa predbežnej dohody s ÚPN by diskusné večery v Košiciach mali pokračovať od septembra 2014 aj naďalej v nezmenenom formáte.

Martin Pekár

VÝUČBA REGIONÁLNYCH DEJÍN NA ZÁKLADNEJ ŠKOLE – FORMY, METÓDY, KONCEPCIE, SKÚSENOSTI SCHÖNSEE 5. JÚN 2014

Vo vysokoškolskej príprave budúcich pedagógov základných a stredných škôl sú nevyhnutnou súčasťou študijného programu odborové didaktiky, ktoré majú študentov učiteľstva po metodologicko-didaktickej stránke pripraviť na výučbu konkrétneho aprobačného predmetu. Napriek tomu hrá odborová didaktika v rámci štúdia učiteľstva na slovenských vysokých školách väčšinou „druhé husle“, didaktiku dejepisu nevynímajúc. Väčší dôraz sa kladie na odbornú prípravu študenta ako historika, menej priestoru sa už venuje formovaniu študenta ako pedagóga. O to cennejšie je organizovanie didakticky zameraných konferencií, ktoré sa zaoberajú aktuálnymi problémami dejepisnej výučby a poskytujú tak didaktikom priestor na odbornú diskusiu nielen o kľúčových, ale aj čiastkových témach predmetnej problematiky.

Jednou z nich bola aj medzinárodná konferencia s názvom *Výučba regionálnych dejín na základnej škole – formy, metódy, koncepcie, skúsenosti*, organizovaná Centrom historického výskumu Pedagogickej fakulty Západočeskej univerzity v Plzni dňa 5. júna 2014 na veľmi reprezentatívnom mieste v Centre Bavaria Bohemia v nemeckom Schönsee. Podujatie bolo organizované ako súčasť projektu *Didaktická aplikácie regionálnych dejín Plzně a Plzeňského kraje*, ktorý je financovaný Ministerstvom kultúry ČR v rámci Programu aplikovaného výskumu a vývoja národnej a kultúrnej identity (NAKI). Ako už vyplýva z názvu, konferencia sa zaoberala výučbou regionálnych dejín na základných školách a nižšom stupni osemročných gymnázií v Čechách aj v zahraničí. Ako odznelo v úvode konferencie, cieľom tohto stretnutia bolo hľadať spoločné odpovede na nasledujúce otázky: Majú regionálne dejiny na základných školách svoje miesto? Sú neoddeliteľnou súčasťou vzdelávacieho systému, alebo patrí ich aplikácia do výučby v dnešnom globalizovanom svete skôr do oblasti fikcie? Ako k regionálnej histórii pristupujú školské vzdelávacie programy? Prečo sa vôbec dejinami tak úzkej (a „bezvýznamnej“) oblasti v škole zaoberať (či nezaoberať)? Zaujímajú žiakov história ich najbližšieho okolia? Aké formy a metódy zvoliť, aby bola minulosť regiónu žiakom priblížená čo najefektívnejšie? Aký rozsah preberaného učiva je primeraný? Sú učitelia dostatočne odborne i metodicky pripravení zvládnuť výučbu regionálnych tém, ktoré v učebniciach nenájdu? Na uvedené otázky sa pokúsilo prostredníctvom odborných príspevkov odpovedať desať prednášajúcich z rôznych vedeckých a univerzitných pracovísk Českej a Slovenskej republiky.

Po úvodnom otvorení konferencie organizátormi odznel prvý príspevok s názvom *Edukační možnosti regionální historie*, ktorého autorom je snáď najvýraznejšia osobnosť celého podujatia, popredný vedec, pedagóg a didaktik profesor Zdeněk Beneš, pôsobiaci na Ústave českých dejín Filozofickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe. Z pohľadu múzejníka sa na problematiku regionálnych dejín pozrela Jana Hutníková z Múzea českého lesa v Tachove s príspevkom *Poznání historie regionu nejmladší generací a role muzea v tomto procesu*. Pohľad archivára na predmetnú problematiku poskytol príspevok Karla Řeháčka zo Štátneho oblastného archívu v Plzni s názvom *Můj soused hrdina. Biografická metoda výzkumu dějin mikroregionu – žáci jako badatelé i archiváři*. Prvý konferenčný blok uzatvorila jedna z organizátoriek podujatia, Eva Mušková z Centra historického výskumu Pedagogickej fakulty Západočeskej univerzity v Plzni so svojím príspevkom *Výuka regionálních dějin na základních školách – realita českého školství*.

Po aktívnej diskusii a prestávke na obed nasledoval slovenský blok príspevkov, ktorý svojou prednáškou otvorila Alžbeta Bojková z Katedry histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. S účastníkmi konferencie sa podelila o vlastné skúsenosti s výučbou regionálnych dejín v príspevku *Po stopách našich predkov v mojej rodnej obci (Skúsenosti s využitím regionálnych dejín vo výučbe dejepisu na základnej škole)*. Ako sa výučba regionálnych dejín

vníma v nitrianskom regióne, prezentovali v príspevku *Podpora výučby regionálnych dejín v Nitre. Hľadanie alternatívnych prístupov v súčasnom vzdelávaní na základných školách* Miroslav Palárik a Silvia Eliašová, pôsobiaci na Katedre muzeológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Slovenský blok uzatvorila Beáta Pintérová z Katedry histórie taktiež z nitrianskej univerzity. Jej prednáška niesla názov *Učebné pomôcky k výučbe regionálnych dejín na ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským*.

Po diskusii k predneseným príspevkom a krátkej prestávke na občerstvenie nasledoval posledný blok konferencie. Úvodný príspevok s názvom *Možnosti výuky lokálnych dejín v bývalých Sudetech* predniesol Jozef Márc z Katedry histórie Filozofickej fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně z Ústí nad Labem. Na konferencii nechýbala ani aktuálna problematika využitia IKT vo výučbe, ktorou sa vo svojom príspevku s názvom *Využití ICT ve výuce regionálních dějin* zaoberal Tomáš Jakeš z Katedry výpočtovej a didaktickej techniky Pedagogickej fakulty Západočeskej univerzity v Plzni. Záverečný príspevok celého podujatia s názvom *Jak vystavujeme, učíme a inspirujeme. Výstava jako prostředník mezi regionálními dějinami, učiteli a dětmi* predniesla Iva Pleskačová z Centra historického výskumu taktiež z plzeňskej univerzity. Záver podujatia patril diskusii k príspevkom predneseným v poslednom bloku, ale aj k ostatným prednáškam, ktoré na konferencii odznali. V neformálnej diskusii pokračovali účastníci konferencie na večernej recepcii v príjemnom prostredí hotela St. Hubertus v nemeckom mestečku Schönsee.

Napriek komornej atmosfére celého podujatia môžem konštatovať, že na konferencii odznali zaujímavé a kvalitné príspevky na tému výučby regionálnych dejín, ktoré prinášajú pre pedagógov pôsobiacich na základných školách, ale aj pre samotných didaktikov dejepisu množstvo nových podnetov. Výstupom z uvedeného podujatia bude zborník príspevkov, v ktorom si záujemcovia o problematiku regionálnych dejín v dejepisnom vyučovaní nájdu odpovede na to, akú úlohu regionálna história zohráva pri formovaní historického vedomia žiakov, ako ju integrovať do výučby a aké metódy pri takejto výučbe využívať. Veľká vďaka patrí organizátorom podujatia a som nesmierne rada, že som sa mohla aj ja zúčastniť na tejto konferencii. Vypočuť si, ako vnímajú výučbu regionálnych dejín ostatní odborníci v tejto oblasti, bolo pre všetkých účastníkov veľmi inšpirujúce a motivujúce, čo odznelo i v samotných diskusiách v rámci jednotlivých prednáškových blokov. Spoločne sme dospeli k záveru, že regionálna história má v dejepisnej výučbe nenahraditeľné miesto a práve toto je cesta, ako u žiakov budovať vzťah k svojmu okoliu, regiónu, k vlasti, no predovšetkým k sebe samému. Takto môžeme aj prostredníctvom vyučovacieho predmetu dejepis formovať osobnosť žiaka, budovať jeho charakter a rozvíjať v ňom ľudskosť, ktorá v dnešnom svete tak chýba.

Alžbeta Bojková

THE GREAT WAR: REGIONAL APPROACHES AND GLOBAL CONTEXTS. INTERNATIONAL CONFERENCE
ON THE OCCASION OF THE FIRST CENTENNIAL OF THE BEGINNING OF WORLD WAR ONE.
SARAJEVO 18. – 21. JÚN 2014

Sarajevo, mesto, kde sa výstrelmi Gavrila Principa na Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofiu Chotkovú začalo v roku 1914 písať 20. storočie a v rovnakom meste sa počas jeho obliehania v rokoch 1992 – 1995 i skončilo (tým pomyselným medzníkom bola existencia tzv. Tunela nádeje – Sarajevo Tunnel, resp. *Tunel Nade*).¹ Ako samotné mesto (dnes existuje i prevažne srbské Východné Sarajevo, srb. *Istočno Sarajevo*), kedysi nazývané Juhoslávia v malom, je rozdelené na tri časti, aj keď bez hraníc, rozdelená je i samotná Bosna a Hercegovina, kde vlajky Republiky srbskej striedajú vlajky chorvátskej republiky Herzeg Bosny a napokon sa objavujú vlajky dnešnej federácie Bosna a Hercegovina, mešity striedajú pravoslávne chrámy či katolícke kostoly, sortiment tovaru sa viditeľne mení cestou cez jednotlivé obce a dediny na základe etnickej príslušnosti k jednej zo strán. I takúto tvár má dnešná Bosna. V tejto hlboko rozdelenej krajine sa symbolicky v júni 2014 uskutočnila konferencia, ktorej cieľom nebolo rozdeľovať, ale spájať, spájať odborníkov i laic-

1 DONIA, Robert J. *Sarajevo: A Biography*. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2006, s. 326-327.

kú verejnosť v túžbe za poznaním a objektívnym poznaním histórie jedného z najmasovejších konfliktov dejín ľudstva, ktorý začal práve neďaleko Latinského mostu cez rieku Miljacku v Sarajeve.

Konferencia *The Great War: Regional Approaches and Global Contexts. International Conference on the Occasion of the First Centennial of the Beginning of World War One* (Veľká vojna: Regionálne prístupy a globálny kontext. Medzinárodná konferencia pri príležitosti stého výročia od začiatku prvej svetovej vojny) bola odborne i organizačne zastrešená viacerými vedeckými inštitúciami, ako boli Inštitút histórie Univerzity v Sarajeve (Sarajevo), Inštitút pre východo- a juhovýchodoeurópske štúdiá (Regensburg), Výskumné centrum pre humanitné vedy Maďarskej akadémie vied (Budapešť), Inštitút balkánskych štúdií a traktológie Bulharskej akadémie vied a umení (Sofia), Inštitút národnej histórie (Skopje), Inštitút súčasnej histórie (Lublana), Chorvátsky historický inštitút (Záhreb), Centrum pre juhovýchodoeurópske štúdiá na Univerzite v Grazi (Graz). Vedeckými garantmi konferencie boli napríklad prof. Husnija Kamberović zo Sarajeva, prof. Ulf Brunnbauer z Regensburgu či dr. Jasna Turkalj zo Záhrebu. Rokovania prebiehali počas každého dňa v troch sekciách a rovnako v troch časových blokoch. Samotnú konferenciu otvoril 18. júna 2014 o 20:00 hod. otváracou prednáškou *New Trends in the research on the Great War* britský historik Mark A. Mazower, momentálne pôsobiaci na Columbia University v New Yorku, ktorého doménou sú dejiny Balkánu, Grécka a Európy 20. storočia.² Základnou ideou jeho príspevku bolo poukázať na to, akým spôsobom sa na „Veľkú vojnu“ nazeralo v priebehu 20. storočia, s jednotlivými špecifikami, rovnako na to, v ktorých obdobiach bol výskum tejto etapy dejín vítaný a trendový a kedy bol zas na ústupe.

Rokovania v jednotlivých sekciách konferencie začali vo štvrtok 19. 6. 2014, konkrétne šlo o panely *Ideational and Political Foundations, Nationalism during the War* a *The Roads to War in Southeastern Europe*. Práve posledná spomenutá sekcia bola do istej miery kontroverznou, keďže primárne sa autori referátov venovali otázke Srbska a vypuknutia prvej svetovej vojny. Srbský historik Nikola Samardžić predstavil pohľad na vytvorenie nezávislého srbského štátu a jeho vývoj do roku 1914 (*The Independence of Serbia and the Outbreak of the First World War (1878 – 1914)*), Marko Attila Hoare predstavil príčiny vypuknutia konfliktu medzi Rakúsko-Uhorskom a Srbskom (*The roots of the Serbo-Austrian war of 1914 – 1918*) a na záver Maroš Melichárek predniesol referát na tému srbsko-bosnianskych vzťahov pred vypuknutím vojny (*Foreign policy of Serbia towards Bosnia and Herzegovina before the breakup of First World War*). Hovoril o tom, akým spôsobom sa menila politika Srbska k Bosne a Hercegovine v závislosti od vládnucej dynastie, medzinárodnopolitickej situácie a vzťahu s habsburskou monarchiou.³ V rovnaký deň prebiehalo rokovanie v ďalšej mimoriadne zaujímavej sekcii s názvom *June 1914 in Sarajevo and Echo of the Assassination* (rokovaniu predsedala dr. Vera Katz z Historického inštitútu v Sarajeve), kde sa diskutovalo práve o meste, kde sa atentát uskutočnil a tiež o tom, akým spôsobom bola táto udalosť v Sarajeve a jeho okolí vnímaná. Svoje referáty predniesli James Lyon (*Habsburg Sarajevo on the Eve of the Great War*), ktorý účastníkom priblížil habsburské Sarajevo v predvečer vypuknutia vojny, a Izet Šabotić, naopak, hovoril o ohlase atentátu mimo Sarajeva, zameral sa na mesto Tuzla (*Impact of the Assassination on Tuzla and its surroundings in the first months of the Great War*). Z českých kolegov sa na konferencii predstavili doc. Dr. Ladislav Hladký,⁴ vedecký pracovník oddelenia de-

2 M. Mazower je autorom niekoľkých kľúčových diel vhodných pre komplexné poznanie balkánskych dejín – MAZOWER, Mark. *The Balkans: A Short History*. New York : Random House Publishing Group, 2000, 240 s.; MAZOWER, Mark. *Salonica, City of Ghosts: Christians, Muslims and Jews, 1430 – 1950*. New York : Indiana University – Vintage, 2004, 490 s.; MAZOWER, Mark. *Inside Hitler's Greece: The Experience of Occupation 1941 – 44*. New Haven : Yale University Press, 2001, 437 s. Pozri bližšie: Dostupné na internete: <<http://www.mazower.com/>>, resp. <<http://history.columbia.edu/faculty/Mazower.html>>.

3 Dostupné na internete: <https://www.youtube.com/watch?v=bbz1I2_72Mw&list=PLEp_GtqWhppJBnXCXsRoxU3cFEfbAonBr#t=5661>.

4 Najvýznamnejšie monografie: HLADKÝ, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. Praha : H & H, 1993, 64 s.; HLADKÝ, Ladislav. *Bosna a Hercegovina. Historie nešťastné země*. Brno : Nakladatelství Doplněk, 1996, 218 s.; HLADKÝ, Ladislav. *Bosnianska tragédia. Konflikt nacionalizmov*. Bratislava : USPO Peter Smolík, 1997, 106 s.; HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno : Masarykova univerzita, 2005, 392 s.; HLADKÝ, Ladislav. *Slovinsko*. Praha : Nakladatelství Libri, 2010, 192 s. Pozri bližšie: Dostupné na internete: <<http://www.hiu.cas.cz/cs/lide/seznam-pracovniku/hladky-ladislav.ep/>>.

jín 19. storočia (Historický ústav AV ČR, v. v. i., pobočka Brno). Témou jeho príspevku bola netradične problematika českých vojakov počas vojny v rokoch 1914 – 1918 (*The Czech soldiers during the Great War (1914 – 1918)*), keďže L. Hladký sa primárne venuje otázkam dejín juhoslovanských národov. Náš geografický priestor zastupoval ešte Ondřej Kolář, PhD., zo Slezského zemského múzea,⁵ ktorý priblížil úlohu československého žandárstva pri vytváraní spoločného štátu Čechov a Slovákov (*The Czechoslovak Gendarmerie and the Creation of the Republic*). Konferencia ponúkla množstvo zaujímavých a podnetných príspevkov, no na detailnejší popis celého priebehu nie je v tejto forme priestor. V závere by sme sa venovali príspevku *The Iconography of an Assassin: Gavrilo Princip's First Hundred Years*, ktorého autorom bol popredný americký historik Robert J. Donia,⁶ autor viacerých monografií, ktoré nemôžu chýbať v knižnici žiadneho z balkanistov. Robert Donia predstavil meniaci sa pohľad na pripomínanie si udalosti atentátu a jeho hlavných protagonistov. Popísal i dnes menej známe či zabudnuté miesta pripomínania si atentátu, napr. v roku 1917 vztýčený pamätník mučeníckej smrti Františka Ferdinanda a Žofie (na konci Latinského mosta, po vzniku Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov zbúraný), či návrhy na vybudovanie memoriálneho chrámu na počesť oboch usmrteným. Poukázal i na vybudovanie pietneho miesta a zároveň miesta posledného odpočinku Gavrila Principa v Sarajeve, či osudy pamätnej tabule, ktorá pripomínala miesto atentátu. Jej osudy boli taktiež zaujímavé, keďže jedna sa dostala do rúk A. Hitlera v roku 1941, ďalšia bola počas občianskej vojny zničená. Autor sa nevyhol ani pohľadu na zobrazenie hlavných hrdinov vo filme Sarajevský atentát z roku 1975, na ktorom sa podieľali i československí tvorcovia a herci.⁷ Príspevok zaujímavým spôsobom ukázal, ako sa v závislosti od zmenených spoločenských podmienok menil pohľad na samotných aktérov i miesta pripomínajúce túto udalosť.

Konferencia bola zorganizovaná na mimoriadne vysokej profesionálnej úrovni, o čom svedčí starostlivosť o účastníkov v podobe kvalitného ubytovania (mimochodom, v časti Ilidža, kde boli v roku 1914 ubytovaní František Ferdinand s manželkou), stravy, rád pri výletoch do mesta i okolia. Všetky abstrakty, videá z jednotlivých sekcií i záverečné príspevky a prezentácie sú online dostupné na webovej stránke konferencie <http://konferencija2014.com.ba/>.

Maroš Melichárek

5 Dostupné na internete: <<http://www.szm.cz/clanek/2682/veda-a-vyzkum/profily-odbornych-pracovniku/mgr-ondrej-kolar-ph-d.html>>.

6 DONIA, Robert J. *Sarajevo: A Biography*. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2006, 487 s.; DONIA, Robert J. – FINE, John V. A. *Bosnia & Hercegovina: A Tradition Betrayed*. New York : Columbia University Press, 1994, 318 s.; DONIA, Robert J. *Islam Under the Double Eagle: The Muslims of Bosnia and Hercegovina 1878 – 1914*. New York : Columbia University Press, 1981, 237 s.

7 Dostupné na internete: <<http://www.csfd.cz/film/20732-sarajevsky-atentat/>>.